

A: MACHNAMH

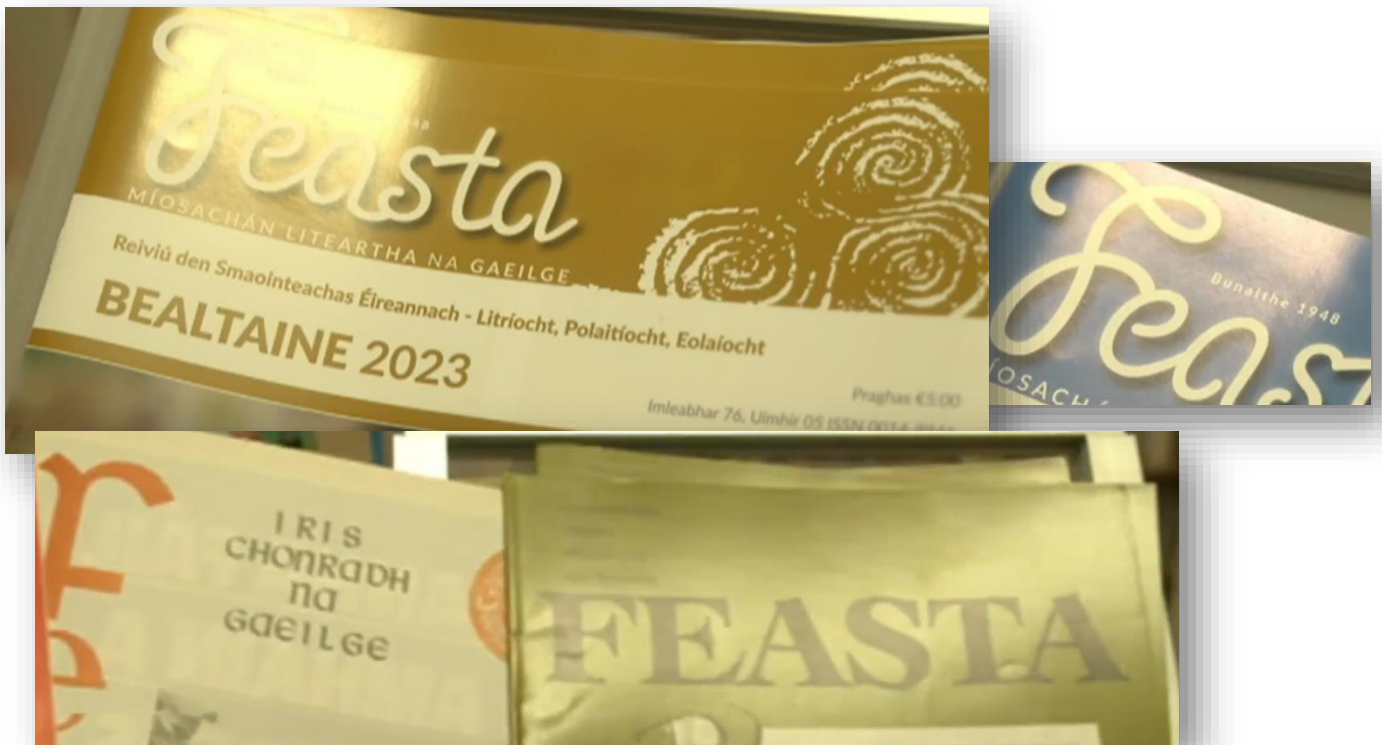
Réamhchleachtadh 1

Beidh tú ag féachaint ar mhír ar ball faoi dheireadh le ré na hirise *Feasta*. Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat.

1. An léann tú aon iris i nGaeilge nó i mBéarla nó i dteanga ar bith eile?
2. An gceannaíonn daoine irisí i siopaí fós nó an irisí digiteacha amháin a léann gach duine, dar leat?
3. Cé acu is fearr leat féin – iris dhigiteach nó iris chlóite? Cén fáth?

Réamhchleachtadh 2

Bí ag obair leis an duine in aice leat arís. Cad atá ar eolas agaibh faoin iris *Feasta*. Bainigí úsáid as na híomhánna ón mír físe chun cabhrú libh. Féach:

B: FOCLÓIR

1. Beidh na focail thíos le cloisteáil sa mhír ar ball. An féidir leat na leaganacha Gaeilge a aimsiú anois sula bhféachfaidh tú ar an mír? Bain úsáid as www.focloir.ie chun cuidiú leat, más gá.

continuous decrease:

edition:

we will see:

loyal:

little bits, snippets:

sector:

reorganisation:

funding:

fund:

in context:

2. Féach ar an mír den chéad uair. An raibh na focail chéanna agat féin?
3. Cad is brí leis an bhfocal 'feasta'?
4. Cad is brí leis an bhfocal 'idir' sa fhrása 'idir óg agus aosta'?
5. Má chiallaíonn an focal 'riar' *administer* agus an focal 'síntiús' *subscription*, cad is brí leis na focail 'riarthóir' agus 'síntiúsóir'?

C: TUISCINT

Bí ag obair leis an duine in aice leat. Féachaigí ar an mír arís agus freagraí na ceistanna thíos le chéile:

1. Cad is cúis le deireadh ré na hirise *Feasta*?
2. Cathain a foilsíodh an chéad eagrán den iris agus cé a d'fhoilsigh é?
3. Cén fáth ar luadh na figiúirí seo?
350 / 2014 / €10,000
4. Cad a bhí le rá ag na daoine seo:
Síle Ní Mhurchú / Julian de Spáinn / riarthóir *Feasta*?
5. Cén t-eolas a tugadh ag deireadh na míre faoi irisí na Gaeilge?

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (foilsigh)

Bhí go leor samplaí den bhriathar ‘foilsigh’ sa mhír, chomh maith le focail eile a raibh an briathar ‘foilsigh’ mar fhréamh iontu.

Líon na bearnaí sna línte seo ón script leis na focail chúí ón mbosca.

- Síorlaghdú ar an tacaíocht stáit don iris an chúis a thug riarthóirí na hirise Gaolainne *Feasta* nach _____ arís í.
- Seachtó cúig bliain ó shin a _____ an chéad eagrán den iris de chuid Chonradh na Gaeilge.
- Tá deireadh le ré eile i stair _____ na Gaeilge.
- Eagrán na Bealtaine seo caite an ceann deireanach a chífidh muid den iris mhíosúil *Feasta* a _____ Conradh na Gaeilge den chéad uair in 1948.
- Bheadh eárnáil na _____ i bhfad níos sláintiúla, dar liomsa, dá bhféadfaí leanúint ar aghaidh le *Feasta*.

fhóilsitheoireacht	foilsitheoireachta	bhfoilseofar	foilsíodh	d'fhoilsigh
--------------------	--------------------	--------------	-----------	-------------

2: Cruinneas gramadaí (an briathar saor san aimsir chaite)

- a) Bí ag obair leis an duine in aice leat. Cad é an difear idir na briathra sna habairtí seo:
 ‘D’fhoilsigh Conradh na Gaeilge an chéad eagrán in 1948.’ / ‘In 1948 a foilsíodh an chéad eagrán.’
- b) Roghnaígh an deireadh cuí ón mbosca le cur leis na briathra ar dheis. Cad is brí leis na habairtí ar dheis anois?

-adh / -eadh	-aíodh / -íodh	-áladh	-ánadh
--------------	----------------	--------	--------

Chuir sé an litir sa phost.	vs.	Cuir_____ an litir sa phost.
Dhún siad na doirse.	vs.	Dún_____ na doirse.
D’ordaigh sibh an leabhar.	vs.	Ord_____ an leabhar.
Shábháil siad an fear.	vs.	Sábh_____ an fear.
Thaispeáin sé an scannán.	vs.	Taispe_____ an scannán.

Na briathra mírialta. Bí cúramach! Ní leanann siad na rialacha céanna agus bíonn deirí éagsúla acu:

Rinne mé an obair.	vs.	Rinn_____ an obair.
Fuair sí an nóta.	vs.	Fuar_____ an nóta.
Chonaic mé an botún.	vs.	Chon_____ an botún.
Tháinig mé ar an mála.	vs.	Tháng_____ ar an mála.

- c) Cumaigh sé abairt anois ag úsáid na mbriathra: ‘aistrigh’, ‘tóg’ agus ‘bris’, is é sin dhá abairt san aimsir chaite do gach briathar – ceann amháin ag baint úsáid as an saorbhriathar agus ceann eile nach bhfuil an saorbhriathar i gceist ann. Ar nós na samplaí thuas.

E: CUMARSÁID

1: Caint

Is léir go bhfuil géarghá le hiris nua Ghaeilge. Bí ag obair leis na daoine eile sa ghrúpa. Samhlaígí go bhfuil Foras na Gaeilge ag cur airgead mór ar fáil chun iris nua a chruthú. Beidh oraibh togra (*proposal*) a chur le chéile i scríbhinn ar ball, ach ar dtús bígí ag cur agus ag cúiteamh faoin iris a chruthóidh sibh. Pléigí na ceistanna seo chun cabhrú libh.

1. Cén cineál irise a bheidh ann?
2. Cén t-ainm a bheidh uirthi?
3. Cé air a mbeidh an iris dírithe?
4. Cén cineál ábhair a bheidh ann?
(*filíocht, gearrscéalta, ailt faoi chúrsaí reatha nó spóirt, gné-ailt (features), ailt tuairimíochta, fóta-iriseoireacht...*)
5. An iris chlóite nó dhigiteach a bheidh i gceist?

2: Scríobh

Scríobhaigí amach bhur dtogra anois. Bíodh freagraí na gceistanna faoi **Caint** thuas clúdaithe sa togra agaibh. Ní gá dul thar 10 líne.

AN SCRIPT

Eibhlín Ní Choistealbha

Síorlaghdú ar an dtacaíocht¹ stáit don iris an chúis a thug riarthóirí na hirise Gaolainne² *Feast*, nach bhfoilseofar arís í. Seachtó cúig bliain ó shin a foilsíodh an chéad eagrán den iris de chuid Chonradh na Gaeilge.

Ailbhe Ó Monacháin

Tá deireadh le ré eile i stair fhoilsitheoireacht na Gaeilge. Eagrán na Bealtaine seo caite an ceann deireanach a chífidh muid den iris mhíosúil *Feasta*, a d'fhoilsigh Conradh na Gaeilge den chéad uair in 1948. I litir chuig an 350 síntiúsóir a d'fhán dílis don iris, thug an riarthóir Donnchadh Ó hAodha le fios gur 'síorlaghdú ar an dtacaíocht stáit don iris' is cúis le deireadh a chur lena foilsiú. Ní raibh lucht na hirise ag iarraidh tuilleadh a rá go poiblí faoi inniu ach tá díomá ar léitheoirí fán³ chinneadh.

Síle Ní Mhurchú, Léachtóir le Gaeilge & Colúnaí le *Feasta*

Léim an iris *Feasta* na haon⁴ mhí agus scríobhaim blúiríní anois is arís don eagarthóir atá anois ann, Cormac Ó hAodha, agus do Phádraig Mac Fhearghusa roimhe sin. Agus thugadh *Feasta* ana-thacaíocht⁵ i gcónaí do scríbhneoirí, idir óg agus aosta, agus is trua nach mbeidh an tacaíocht sin ar fáil níos mó. Tá *Comhar* againn fós gan dabht ach, dar liomsa, ní leor iris amháin. Bheadh earnáil na foilsitheoireachta i bhfad níos sláintiúla, dar liomsa, dá bhféadfaí leanúint ar aghaidh le *Feasta*.

Ailbhe Ó Monacháin

In 2014 a tháinig deireadh leis an mhaoiniú ó Fhoras na Gaeilge, mar chuid d'atheagar a rinneadh ar mhaoiniú d'fhoilseacháin Ghaeilge. Ó shin, fuair *Feasta* maoiniú éigin ón Chomhairle Ealaíon, ach dúradh leis na síntiúsóirí nach bhféadfaí forbairt a dhéanamh ar an mhaoiniú sin. Ó 2014 bhí Conradh na Gaeilge ag cur €10,000 sa bhliain ar fáil don iris as a gciste féin ón Fhoras.

Julian de Spáinn, Ard-Rúnaí Chonradh na Gaeilge

Ní hé go raibh iontas orainn. Ó cuireadh deireadh leis an mbunmhaoiniú a bhí ag *Feasta* in 2014, is dócha go raibh sin ann, nach mbeadh ag éirí leis an nuachtán amach anseo. Ní raibh aon airgead forbartha ag an nuachtán. Ní raibh aon airgead acu dul isteach sa ré dhigiteach agus araile. Agus is mór an t-easnamh a bheas⁶ ann anois do phobal na Gaeilge agus na Gaeltachta, go háirithe nuair a chuireann tú é i gcomhthéacs go bhfuil breis is dhá chéad iris ar fáil as Béarla don phobal mór, ach níl ach dhá iris rialta anois as Gaeilge ar fáil don phobal.

Ailbhe Ó Monacháin

Dúirt *Feasta* inniu gurb é deireadh le maoiniú an Fhorais tús a deiridh don iris. Dúirt sé nár tugadh aird ar bith ar mholadh a rinne sé féin ag Comhchoiste Gaeilge an Oireachtais i mbliana, go gcuirfeadh an Foras – nó eagraíocht eile – maoiniú ar fáil agus go gcaithfeadh leabharlanna poiblí an stáit síntiús a ghlacadh leis an iris. Níl fágtha anois d'irisí Gaeilge ach *Comhar* agus an *Timire*, rud a chiallaíonn gur sa chartlann bhaile nó ollscoile a bheas fáil feasta ar an iris *Feasta*.

Ailbhe Ó Monacháin, Nuacht TG4.

¹ Canúint na Mumhan atá ag an gcainteoir seo; mar sin, cloítear le nósanna na canúna sin maidir le réamhfhocail agus an t-alt, mar shampla, urú ar ainmfhocail dar tús 'd' agus 't'.

² Gaolainn = leagan canúnach de 'Gaeilge'

³ fán = leagan canúnach de 'faoin'

⁴ na haon = leagan canúnach de 'gach'

⁵ ana-thacaíocht = 'an-tacaíocht' a scríobhtar sa Chaighdeán Oifigiúil

⁶ 'a bheas' = a bheidh

NÓTAÍ & FREAGRAÍ

A: MACHNAMH

Réamhchleachtadh 1:

Cleachtadh gearr cainte é seo chun tús a chur le rang bríomhar ina mbeidh na foghlaimeoirí ag féachaint ar mhír nuachta, ag déanamh cleachtaí cluastuisceana agus ag comhrá faoi thopaic a bhaineann leis an mír ansin. Tabhair deis dóibh labhairt faoi na hirísí (nó easpa irisí) a léann siad le chéile.

Réamhchleachtadh 2:

Is é aidhm an réamhchleachtaidh seo ná ábhar/topaic na míre a chur i láthair na bhfoghlaimeoirí sula bhféachfaidh siad uirthi chun tacú leis an gcluastuisceant ar ball. Féach an méid atá ar fáil ar Vicipéid:

Feasta

🌐 1 language ▾

Alt **Plé**
Léigh
Cuir in eagar
Cuir foinsé in eagar
Féach ar stair
Uirlisí ▾

Ón Vicipéid, an chlicipéid shaor.

Irís Ghaeilge a phléigh litríocht, polaitíocht agus eolaíocht ab ea **Feasta**. Bunaíodh an míosachán in 1948 agus tháinig an t-eagrán deiridh den iris amach i mí na Bealtaine 2023.^[1] Bhí beagnach 900 eagrán den iris mhíosúil foilsithe ó cuireadh i gcló ar dtús í i 1948.^[2]

Ábhar [cuir in eagar | athraigh foinsé]

Bhí sé de chuspóir ag *Feasta* scríbhneoireacht nua a spreagadh, agus thug *Feasta* an-tacaíocht i gcónaí do scríbhneoirí – idir óg agus aosta i gcaitheamh na mblianta.^[3] Foilsigh *Feasta* léirmheasanna agus tráchttaireacht shóisialta agus pholaitiúil, in éineacht le tuairiscí ar imeachtaí cultúrtha a bhaineann leis an teanga. Cé go bhfuil baint ag *Feasta* fós le Conradh na Gaeilge, bhí sé neamhspleách i gcúrsaí eagarthóireachta.

Scríobh roinnt colúnaithe don iris go rialta. Foilsíodh gearrscéalta agus filíocht (**Máirtín Ó Direáin**, **Máire Mhac an tSaoi**, **Seán Ó Ríordáin**, agus **Nuala Ní Dhomhnaill** agus daoine eile nach iad).

Feasta

fEASTa

Cineál irisleabhar

Cárta innéacs

Teanga an Ghaeilge

Am tosaigh 1948

Tréith

Príomhábhar Litríocht na hÉireann

Suíomh feasta.ie ↗

B: FOCLÓIR

1. An stór focal:

<i>continuous decrease</i>	síorlaghdú
<i>edition</i>	eagrán
<i>we will see</i>	chífidh muid
<i>loyal</i>	dílis
<i>little bits, snippets</i>	blúiríní
<i>sector</i>	earnáil
<i>reorganisation</i>	atheagar
<i>funding</i>	maoiniú
<i>fund</i>	ciste
<i>in context</i>	i gcomhthéacs

2. Tabhair deis do na foghlaimeoirí na focail a d'aimsigh siad féin a chur i gcomparáid leis na focail a bhí sa mhír.
3. Féach:

feasta, *adv.* From now on, henceforth; (*with neg.*) no more, not any more. **Is méanar duit** ~, it is well for you from now on. **Déan mo chomhairle** ~, take my advice for the future. **Ba cheart dó ciall a bheith aige** ~, it is about time he had sense. **Ba chóir go mbeadh siad anseo** ~, **am ar bith** ~, they ought to be here by now, at any time now. **Ní fheicfidh tú** ~ **iad**, you will not see them any more. **Bí i do thost** ~ **air**, say no more about it. **Tabhair mo shuaimhneas dom** ~, let me have peace from now on; it is time you let me have peace. ~ **choíche**, for all future time, evermore; (*with neg.*) nevermore.

4. Idir = *both*.
5. Riarthóir – *administrator* / síntiúsóir – *subscriber*.

C: TUISCINT

Féach ar an script.

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (foilsigh)

Féach:

- Síorlaghdú ar an tacaíocht stáit don iris an chúis a thug riarthóirí na hirise Gaolainne *Feasta*, nach **bhfoilseofar** arís í.
- Seachtó cúig bliain ó shin a **foilsíodh** an chéad eagrán don iris de chuid Chonradh na Gaeilge.
- Tá deireadh le ré eile i stair **fhoilsitheoireacht** na Gaeilge.
- Eagrán na Bealtaine seo caite an ceann deireanach a chífídh muid den iris mhíosúil *Feasta* a **d'fhoilsigh** Conradh na Gaeilge den chéad uair in 1948.
- Bheadh eanáil na **foilsitheoireachta** i bhfad níos sláintiúla, dar liomsa, dá bhféadfaí leanúint ar aghaidh le *Feasta*.

2: Cruinneas gramadaí (an briathar saor san aimsir chaite)

- a) A foilsíodh – *that was published* – an saorbhriathar, aimsir chaite. / D'fhoilsigh – *published* – an aimsir chaite.
- b) Féach:
 - Cuireadh an litir sa phost.
The letter was put in the post.
 - Dúnadh na doirse.
The doors were closed.
 - Ordaíodh an leabhar.
The book was ordered.
 - Sábháladh an fear.
The man was saved.
 - Taispeánadh an scannán.
The filmed was shown.

Na briathra mírialta:

Rinneadh an obair.
The work was done.

Fuarthas an nóta.
The note was found.

Chonacthas an botún.
The mistake was seen.

Thángthas ar an mála.
The bag was found.

c) Tabhair deis dóibh abairtí a chumadh leis na briathra sin san aimsir chaite.

Cumarsáid

1: Caint

Tabhair deis do gach grúpa plé a dhéanamh ar an iris ar mhaith leo a chruthú. Tá na ceisteanna ann chun cuidiú leis an gcaint.

2: Scríobh

Iarr orthu togra a scríobh le chéile a sheolfaidh siad isteach chuig Foras na Gaeilge.

Curtha ar fáil ag

Ollscoil
Mhá Nuad
Ollscoil na hÉireann
Má Nuad

Lárionad
na Gaeilge
Taighde, Teagasc
& Tástáil

le tacaíocht ó

An Chomhairle um Oideachas
Gaeilteachta & Gaelscolalochta

An Roinn Turasóireachta, Cultúir,
Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meán
Department of Tourism, Culture,
Arts, Gaeltacht, Sport and Media

